

A tájékoztatásról II.

Németh László harminchárom éves korában meglátta, hogy a határok által korlátozott tájékoztatásnak korlátlan lehetősége nyílt meg. Két hét alatt egy hosszabb tanulmányt írt A magyar rádió feladatai címmel (1934), melynek ilyen fejezetei vannak: Elszakadt magyarság, Az összehozó, Nehézségek, Nyelvápolás, Hagyomány és öntudat, Nemzeti önismeret, Tájékozódás, Életmód, életeszmeny, Diákfélóra, Népművelés, Kulturális hírszolgálat, Szépirodalom, A rádió mint szervező, A rádió mint kiadó és végül az Utóhang, melyben ilyen meghökkentő észrevételét közli: „Itt van egy példátlan hatósugárú szerv, a rádió... de kérdés, hogy a munkavállaló tudósok, írók bizalmát meg tudjuk-e szerezni vállalkozásunk számára. Ha nem, minden terv hiába; itt-ott foldozhatjuk a műsort, de érdemest nem csinálhatunk.” Gondolatai ma is időszerűek, s a tévére vonatkoztatva még inkább. „Rádióműsort csinálni: iszonyú felelősség... A rádió a legnagyobb magyar folyóirat... Ha a szándék százféle szétszakadtságunkra akar egy nagyobb egységet rákényszeríteni: a rádió lehet a legnagyobb összehozó... miféle szer, csoda, találmány drótozhatná ezt a cserepeire tört népet még egyszer össze, nem találhatott volna ki jobbat annál a dróttalan drótozószernél, amely a rádió... Ha a rádió a széttört magyarság közös tudatát akarja helyreállítani, a közös hagyományt kell eszméletébe hoznia... A helyes viselkedés feltétele a tájékozottság.” A magyarság többsége, mint a fiatalok általában, nem tud jól tájékozódni ebben a mai világban, ennél fogva nem úgy viselkedik, s feladatát sem úgy végzi, ahogy kellene. Ez sajnos, az értelmiség: az újságírók, szerkesztők, intézmény- és hivatalvezetők, pedagógusok stb. egy részére is érvényes. Nyilvánvaló áruhátról azért talán mégsem beszélhetünk, de kisebb-nagyobb fokú felelősségről igen.

Gubás Jenő kérdezi: „Létezik-e az értelmiség felelőssége a Délvidéken?” (Aracs, XII. évf. 2. szám) Bizony, hogy létezik. Sőt egyfajta áruhátról is, mint

ahogy erre Wass Albert figyelmeztet bennünket: „Kétségtelen az is, hogy hazaárulók és nemzetárulók mindig lesznek közöttünk, s a testvéri szeretet nem jelentheti azt, hogy ezeket az egyéneket meg kell tűrjük magunk között. Ellenkezőleg. Időtálló egységet, mint időtálló acélt is csak salakmentes, tiszta anyagból lehet önteni.” Gubás Jenő tömören megfogalmazta legfőbb bajainkat: „A jugo-liberális eszmék uralják a művelődési életünket, a magyar nyelvű médiát; a lélekszámunk rövid időn belül a felére csökkent; falvaink, amelyek népünk megtartói voltak, kiürülnek, elöregednek; a városokban és a szórványban óriási a beolvadás; a fiataljaink máshol keresnek boldogulást...; a szülőföldünket mind tömegesebben lakják be mások, miközben színházaink és irodalmunk... elévült izmusoknak hódolnak; médiumaink egy része pártpolitikát, más része a szerb hatalom kiszolgálását tartja elsődleges feladatának.” Igen. S persze igazi bajainkkal nem mernek vagy nem is akarnak foglalkozni, s struccpolitikát folytatnak: a pillanatnyi biztonság bővületében homokba dugják a fejüket, nem gondolván arra, hogy maguk is veszélyben forognak, mert ha elfogy lábuk alól a talaj, vajon mibe kapaszkodhatnak akkor? A testvériség-egység mézesmadzagába aligha. Ezt a csalóka szólómat ugyanis ma már senki nem veszi komolyan rajtuk kívül. De legyünk megértőbbek, hiszen mi kívülállók nem tudhatjuk, milyen erőviszonyok uralkodnak a magyar rádió és tévé szerkesztőségében. Erről az érdekeltek nem nyilatkoznak. Úgy rémlik ugyanis, hogy a magyar nyelvű tájékoztatás, miként az egész szellemi élet is, valami rosszindulatú varázslat folytán nélkülözi az önállóságot, függetlenséget, végső soron a szabadságot. Valószínű, hogy a magyar szerkesztőségek és intézmények munkáját fokozott figyelem kíséri, mint ahogy a büntetett előéletű (priuszos) egyének magatartását, tevékenységét is. Csak egy példa a sok közül az önállótlanásra és az üresjáratra: alig van olyan nap, hogy a Konyhácska ne kerülne adás-

ba, olykor kétszer is, mégpedig a legalkalmatlanabb időpontban, azaz kora reggel és az esti fő műsoridőben. A Konyhácska műsorszámot, mely a szerb Kuhinjica magyar nyelvű változata, nyilván csak egy-két ínyenc és hivatásos szakács nézi, a nézők többsége aligha. Érdekes, hogy ezt a haszontalan műsort más kisebbségi nyelven nem közvetítik. A magyarnak mint a legnagyobb lélekszámú kisebbségnek, persze, több műsoridőt szabtak meg, de úgy látszik, a magyar szerkesztőség nem tud élni ezzel a lehetőséggel, s a kimért többletműsoridőt üresjáratokkal kénytelen betölteni.

Sajnos azonban nemcsak a magyar műsorpolitikával van baj: a magyar szereplők kedvcsináló, hangulatteremtő képessége sem kielégítő. A szerb, szlovák, román stb. bemondók és műsorvezetők arcáról és szemükből szinte sugárzik a szeretet, melyet népük és közösségük iránt éreznek. Nincs szükségük tettetett mosolyra, színészkedésre, meszterkelt mozdulatokra. Egyek ők a népből. A magyar szereplőket viszont, úgy látszik, nehéz volt kiválasztani, s még nehezebb szerepeltetni. Magyarul beszélnek ugyan, de nem sok közül lehet a magyarsághoz. Nincs egy rokonszenves pillantásuk, hanglejtésük, bizalomgerjesztő mozdulatuk. Csak akkor mutatnak örömteli arcot, ha nem magyar tárgyú az, amiről tudósítanak. Ugyanilyen jellegű a szóhasználatuk is: gondosan ügyelnek arra, hogy az idegen szavakat eredeti hangzásuk szerint szóaltassák meg, míg a magyar szavak egy részénél akadoznak. Wass Albert jegyezte meg az ilyen szövegről, hogy tele idegen szavakkal és idegen érzésekkel. Mindennek a teteje, hogy az egyik szombat esti adásba még magyarellesnek mondható műsorszámot is beiktattak: az idétlen kabaréjelenetnek szánt szövegből és előadásból megtudhattuk, hogy a Balaton valójában egy pocsolya, s az ottani egyik vendéglő kiszolgáló női személyzete pucéran illegette magát a vendégek előtt, ezzel is öregbítve a magyar nők hírnevét. Bezzeg a tenger... A műsorvezető pedig majd kibujt a bőréből a nagy boldogságtól, amiért ilyesmit hall. Ezt látva és hallgatva, az ember szívesebben nézi és hallgatja a más nyelvű műsort, vagy átkapcsol a magyarországra, hátha az ottanítól elégedetten hátradőlhet a székében. Erre ritkán van alkalom. Úgy rémlik, mintha a magyar tájékoztatást ugyanaz a bűnszövetkezet irányítaná mindenütt, melynek az a célja, hogy a magyarságot egy irányba terelje. Természetesen Nyugat felé, mint ahogy ezt tették az irányítók ezer éve

mindig, a kereszténynek mondott, a kereszténység tanításáról megfélemedezett Nyugat felé. Hátha sikerül a magyarságot is elkábítani az ott bevált és hatékony kábító- és ajzószerekkel. Nincs olyan híradó, mely ne azzal kezdődne, hogy mi zajlik a pénzpiacon. Kiknek a kedvébe jár el így a rádió és a tévé? Nyilván azokéban, akiknek sok pénzüik van, akiknek pedig nincs, azok csak hadd irigykedjenek és sóvárogjanak a gazdagságra. A kereszténynek mondott Nyugat (beleértve Oroszországot is), mely minden más vallást lenéz, nem tartja magát a kereszténység tanításához, s valójában pogányként viselkedik, hiszen ez a tanítás a pénzről és az anyagiakról így szól: „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, hol a rozsda és a moly megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják... Az öltözet felől is mit aggodalmaskodtok? Vegyétek eszetekbe a mező liliomait, mi módon növekednek... Salamon minden dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül egy... Ne aggodalmaskodjatok tehát a holnap felől, mert a holnap majd aggodalmaskodik a maga dolgai felől. Elég minden napnak a maga baja.” Ehhez a tanításhoz igazodik Wass Albert is gondolataival: „Nem erkölcsös dolog örökséget hagyni a gyermekekre; hanem vívják meg csak maguk is a maguk harcát az élettel. Az egyetlen örökség, amit az ember gyerekeinek hátrahagyni köteles, az a fegyverzet, amivel azt a harcot megharcolja. S ez a fegyverzet az iskolázás, a szakképzettség... Egyéb örökség nem szükséges, csak lustává és elbizakodottá teszi az embereket.” Ezek a gondolatok segítenek a helyes tájékozódásban, a természet szeretetére és az igazi értékek tisztelésére tanítanak, s lehetővé teszik az önismeretet is, mely nélkül csak tévelyeg az ember ebben a világban. Ismételten hangsúlyozni kell tehát, hogy a helyes viselkedés és magatartás föltétele a tájékozottság.

Közhely, de igaz, hogy a lelki és a testi egészség az ember legnagyobb kincse, a betegség viszont talán a legnagyobb csapás, mely az embert életében érheti. Ez azonban nem ok arra, hogy állandóan vele foglalkozzunk, mint ahogy azt a tévé sulykolja, sugallja. Az egészség megóvása ugyanis előbbre való és sokkal fontosabb a betegség gyógyításánál, leküzdésénél. Van olyan orvos, aki még azt sem tartja helyesnek, hogy a betegség megelőzésével foglalkozzunk, mert ez könnyen beteges lelkiállapothoz, képzelt betegséghez (hipochondriához) vezetethet. A helyes életmód és táplálkozás elegendő. A helyes életmódhoz pedig, tudvalevő, hogy a moz-

gás és a kétkezi munka tartozik, mégpedig elsősorban a mérsékelt és változatos kerti munka, mely étvágygerjesztő is, s az anyagcserét, az emésztést is elősegíti. A hosszadalmasan és versenyszerűen űzött sportolás már kevésbé jótékony hatású, sőt akár káros is lehet az egészségre, mint ahogy ezt, sajnos, egy-két élsportoló szomorú esete bizonyítja. A sportsikerből eredő nemzeti büszkeség valóban erősítheti ugyan a nemzettudatot, de a verseny nemcsak sikerrel, hanem vereséggel is végződhet, s ilyenkor oda a büszkeség. Helyébe lehangoltság, levert lelkiállapot (depresszió) léphet. Ezért nem ajánlatos a versenyszerű sportolást szorgalmazni, s a normákhoz kötött testnevelés, testgyakorlás sem ajánlatos. Erre nézve is útmutatást nyújt a kereszténység tanítása: „Ha első akarsz lenni, legyél utolsó”, azaz ne versengj, mert ez az igazi felnőtthöz nem illik, vagyis ne akard mindenáron legyőzni, s mindenben megelőzni embertársadat, habár erre buzdít a tévé.

A hírközlő szervek (média) buzgón részletezik a különféle büntetteket is, rettegést, szorongást keltve a hallgatóságban és a nézőkben, ahelyett, hogy a védekezésre helyeznék a hangsúlyt, s ezzel a jóra való emberek biztonságérzetét növelnék.

Az ember alig akar hinni a szemének és a fülének, amikor a magyar nyelvű tévét vagy rádiót bekapcsolja. Ide kapkod, oda kapkod, mert csupán csak olyan műsort lát és hall, mely egy maroknyi szűk réteg ízléséhez igazodik, annak az érdekeit szolgálja. Kik a felelősek ezért?

Nemrég egy itteni jeles magyar tisztségviselőt szólaltattak meg a tévében, aki nyíltan mert beszélni a maradék magyarság valós helyzetéről, s közben a szerb hatalom részéről a kettős mérce alkalmazását is említette a súlyosan elítélt temerini magyar fiatalok ügyével kapcsolatban. Megtudhattuk, hogy hiábavaló volt nemzetközi fórumokhoz fordulni, s a magyar köztársasági elnök közbenjárása sem járt eredménnyel, sőt csak rontott a helyzeten: a fiatalok még szigorúbb elbánásban részesültek, mint azelőtt. A szerb hatalom nyilván ezzel akarta világossá tenni, hogy nem enged a külső nyomásnak, s egyúttal az itteni magyar kisebbséget is figyelmeztette, hogy amit szabad a szerbeknek, azt nem szabad a magyaroknak. Ezt a nemzetiség szerinti megkülönböztetést (diszkriminációt) min-

denütt elítélik és tiltják a világban, csak itt nem. A szülőföldjén élő magyarság tehát még csak álmódolni se merjen arról, hogy egyszer majd mássokkal egyenlőként bánjanak vele, nemhogy ők legyenek a kedvezményezésben (pozitív diszkriminációban) részesülők. De hát ez nem új jelenség. Évszázadok óta így van. Nem csoda, hogy a megfélemlített és háttérbe szorított magyarságra leginkább a kedvetlenség a jellemző.

„Segítség” – kiáltotta el magát Szabó Dezső a múlt század harmincas éveinek egyikében, s ugyanúgy kiáltott Wass Albert is keserűségében a múlt század végén. Segítségért kiáltottak a szerencsétlen magyar mártírok is negyvennégy őszén, s újabban a temerini fiatalok... De hiába. Pusztába kiáltott szó maradt ez a kiáltás. Nem akadt senki, aki segített vagy segíthetett volna. Úgy rémlik, ez mindaddig így lesz, amíg nem sikerül nagy erőt megnyerni a magyarság ügye mellé. Az eddigi próbálkozások mind kudarcra végződtek, mert a tájékozódással baj volt. Úgy tetszik, hogy mostanában a régi hibás lépések helyett kezd kirajzolódni a helyes irányba vezető út. Csak el kell rajta indulni bátran nagy testvérnépünk, a törökök útmutatása szerint, melyet egy közmondásuk fejez ki: „It ürür, kervan jürür”, azaz magyarul: A kutya ugat, a karaván halad. Csak ugassanak a kutyák és acsarogjanak – a magyar karaván jó irányba halad az egykor elveszített, s most újra megtalált Selyemúton, ahonnan többé semmi sem térítheti le. De ehhez az elhatározáshoz még Ady Endre hitére is szükségük van a kétkedőknek: „Ha gátat túr föl ezer vakond, Az Óceánt mégis elérem.” Mert Ady Endre a pocsolyás vizű Értől indult el ugyan, de befutott „a szent, nagy Óceánba”. Wass Albert pedig a végső célt így fogalmazta meg: „Akik hiszünk abban, hogy a magyarságnak jussa van igazi önkormányzatot és szellemi függetlenséget jelentő szabadsághoz, azok egymásra kell találnak végre ebbe az emberi vadonban.”

Ehhez segít az is, ha jó tévéműsort nézünk, s kedvező keleti híreket hallunk a rádióból. Jó tévéműsorról pedig rokonaink, a törökök gondoskodnak a rokonszenves színészekkel és színésznőkkel. Ha őket nézzük és hallgatjuk, bizonyára jobb kedvre derülünk, mintha a robotemberek, a kabarészereplők és a megelevenedett karikatúrafigurák előadására figyelnénk.